

8. NOVEMBAR 2015

KOSOVO I UNESCO: ZA OBNOVLJEN FOKUS NA DEBATU

Odluka izvršnog odbora UNESCO-a da podrži pokušaj Kosova da pređe u sledeću, finalnu fazu priključivanja UNESCO-u – konačna odluka se očekuje 9. novembra – je dovela do euforične reakcije među kosovsko albanskim vodećim političarima. Vlada Kosova je vodila pametnu kampanju, predstavljajući sliku bogatog i harmoničnog multikulturalnog nasleđa Kosova i simbioze.¹ Argument Kosova za članstvo se fokusira na činjenicu da će UNESCO ojačati postojeće mehanizme zaštite osmišljene da osiguraju kulturno nasleđe i omogućiti dodatne koristi u pogledu ekspertize i finansiranja restauracije i kulturnih programa.

Međutim, srpska zajednica na Kosovu je protestovala u Gračanici i Mitrovici.² Glavni argument protiv učlanjenja Kosova u UNESCO je da rukovodstvo Kosova nema moralni autoritet da se pridruži UNESCO-u zbog postupaka vandalizma protiv srpskog kulturnog nasleđa nakon konflikta u kasnim 1990-tim, naročito tokom nemira u martu 2004. Članstvo Kosova u UNESCO bi, dodatno, predstavljalo pretnju za srpski nacionalni identitet jer bi to dozvolilo kosovskim vlastima da preuzmu kontrolu nad važnim srpskim kulturnim i nacionalnim spomenicima koji se nalaze na Kosovu.³ Patrijarh Srpske pravoslavne crkve Irinej je čak izjavio da “ako sila [srpsko pravoslavno nasleđe] uzme, moramo učiniti sve da, milom ili silom, to vratimo.”⁴ Iako svakako ne predstavlja celokupni argument protiv članstva Kosova, takva prekorljiva izjava ukazuje na osetljivost diskusije i kako lako ona može da se pretvori u retoriku nepomirenja i konfrontacije koja podseća na 1990-te. Ovaj doprinos ima za cilj da se fokusira na diskusiju i da pruži protivtežu rastućim etničkim tenzijama koje su izazvane pitanjem članstva Kosova u UNESCO.

Prvo pitanje se okreće oko statusa Srpske pravoslavne crkve i njenom nasleđu na Kosovu. Srpska vlada i lideri Srpske pravoslavne crkve na Kosovu su raspravljali o tome da status srpske pravoslavne crkve na Kosovu treba da se dalje uredi kroz politički dijalog između Srbije i Kosova, uz posredstvo Evropske Unije, pre nego što može da se govori o članstvu Kosova u UNESCO.⁵ Dok je dijalog o očuvanju i promovisanju srpskog kulturnog nasleđa na Kosovu neophodan i povoljan, postoje čvrste zakonske provizije koje obezbeđuju status srpskog kulturnog nasleđa na Kosovu.

¹ <http://www.kosovoinunesco.com>.

² http://kossev.info/strana/arhiva/kosovski_srbi_se_usprotivili_prijemu_kosova_u_unesco/6545;
http://kossev.info/strana/arhiva/pred_zasedanje_izvrsnog_saveta_unesco_a_predat_tekst_dopisa_peticije_potpisi_kasne/6539.

³ <http://nokosovounesco.com>;

⁴ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=11&dd=03&nav_category=640&nav_id=1058790.

⁵ <https://koha.net/?id=27&l=80606>;

http://kossev.info/strana/arhiva/odlozite_odluku_o_zahtevu_kosova_za_prijem_u_unesco/6682.

Sveobuhvatni predlog za rešenje statusa Kosova iz 2008 (odsada "Ahtisarijev plan"), usvojen od strane Skupštine Republike Kosovo i koji se odražava na Ustav Republike Kosovo, postavlja visoke standarde za zaštitu, čuvanje, restauraciju i promociju kulturnog nasleđa u i van Kosova. Ahtisarijev plan garantuje autonomiju i zaštitu svih verskih denominacija i njenih spomenika na Kosovu. Srpskoj pravoslavnoj crkvi, uključujući sveštenstvo, je priuštена dodatna bezbednost i zaštita za potpuno uživanje svojih prava, privilegija i imuniteta. Pored toga, ona je jedini vlasnik svoje imovine na Kosovu.⁶ U praksi, ovo uključuje priznanje da je SPC na Kosovu sastavni deo SPC-e sa sedištem u Beogradu, poštovanje za ime i internu organizaciju SPC-e na Kosovu, nepovredivost imovine SPC-e, ne mešanje u pitanjima SPC-e, sloboda da prima finansijsku podršku i donacije od strane bilo koje institucije u ili van Kosova, i posebne bezbedonosne mere za verske spomenike Srpske pravoslavne crkve i istorijske i kulturne spomenike od naročite važnosti za zajednicu kosovskih Srba.⁷

Ovi visoki standardi se ogledaju u sledstvenim zakonima i ustavnim odredbama usvojenim od strane Skupštine Republike Kosovo, osmišljene da zaštite i promovišu prava manjinskih zajednica na Kosovu.⁸ Od naročite važnosti za verske, kulturne, istorijske spomenike od značaja za srpsku zajednicu na Kosovu jesu Zakon o specijalnim zaštićenim zonama,⁹ Zakon o selu Velika Hoča,¹⁰ i Zakon o istorijskom centru Prizrena.¹¹

12. februara 2013, Ministar za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje je osnovao Savet za sprovođenje i monitorisanje (SSM), kao što je predviđeno Zakonom o specijalnim zaštićenim zonama. SSM monitoriše i facilitira sprovođenje odredbi zakonodavstva vezano za zaštitu religioznog i kulturnog nasleđa Srpske pravoslavne crkve na Kosovu. SSM ima pet članova: po jedan predstavnik iz Ministarstva za zaštitu životne sredine i prostornog planiranja, Ministarstva za kulturu, omladinu i sport, Evropske Unije, OEBS-a, i Srpske pravoslavne crkve.¹²

Ovi zakoni i mehanizmi identifikuju religiozne, kulturne i istorijske spomenike od važnosti za srpsku zajednicu na Kosovu i garantuju specijalni status ovih spomenika, uključujući i to da ovi spomenici dobiju posebnu zaštitu i da se Vlada ne meša na bilo koji način u upravljanju ovim spomenicima. Svakako da je sprovođenje ovog zakonodavnog okvira puno mana i da srpsko kulturno nasleđe na Kosovu ostaje u ranjivom i nesigurnom položaju. Međutim, konačno članstvo Kosova u UNESCO neće promeniti ništa u ovim specijalnim odredbama koje se odnose na srpske kulturne spomenike na Kosovu niti će sprečiti dalji politički dijalog između Srbije i Kosova o ovom pitanju. Pre će dovesti do suprotnog, ono treba da omogući dobrodošle podsticaje da se poboljša sprovođenje zakonodavnog okvira u pogledu zaštite i promocije ovih spomenika kulturnog nasleđa u duhu saradnje i deljenja kulture i da se dotakne pitanje i dalje ranjive i nesigurne pozicije srpskog kulturnog nasleđa na Kosovu.

Drugo, diskusije o moralnom pravu Kosova ili Srbije da zaštite kulturno nasleđe na Kosovu se u suštini svode na međusobno optuživanje strana da su krive za vandalizam kulturnog nasleđa

⁶ [Sveobuhvatni predlog za rešenje statusa Kosova](#) (2007), Član. 7.

⁷ [Sveobuhvatni predlog za rešenje statusa Kosova](#) (2007), Aneks V.

⁸ [Ustav Republike Kosovo](#) Član. 9, 38 i 59.

⁹ ['Zakon br. 03/L-039 o specijalno zaštićenim zonama'](#) (20 Februar 2008);

¹⁰ ['Zakon br. 04/L-062 o selu Velika Hoča'](#) (20 April 2012).

¹¹ ['Zakon br. 04/L-066 o istorijskom centru Prizrena'](#) (20 April 2012).

¹² Misija OEBS-a na Kosovu, ['Challenges in the Protection of Immovable Tangible Cultural Heritage in Kosovo'](#) (March 2014), str.12.

tokom prošlosti, dok u isto vreme čute ili umanjuju bilo koja sopstvena nedela. Takva diskusija je mimo suštine. Članstvo u UNESCO ne priznaje moralni autoritet ove ili one strane na osnovu toga kako su one tretirale kulturno nasleđe u prošlosti; da je slučaj takav, veoma malo zemalja bi mogle da tvrde da imaju moralni autoritet da postanu članice UNESCO-a. Članstvo pre sa sobom nosi moralnu obavezu da zaštiti i promoviše kulturno nasleđe, bez obzira na nacionalne, etničke i verske podele. Zaista, UNESCO je osnovan nakon Drugog svetskog rata na osnovu uvida da je “nepoznavanje života drugih zajednički uzrok, koji kroz istoriju čovečanstva, dovodi do sumnje i nepoverenja između naroda na svetu čije su razlike prečesto dovodile do rata”.¹³

I, konačno, UNESCO je mnogo više od same zaštite kulturnog nasleđa. UNESCO omogućava međunarodnu saradnju i podelu znanja u domenima obrazovanja, kulture i nauke, sa pogledom da se poveća međusobno razumevanje i komunikacija među narodima. Aktuelna diskusija o članstvu Kosova u UNESCO ukazuje na to da još puno posla ostaje da se uradi po tom pitanju.

Kroz **Monitorisanje pitanja zajednica na Kosovu (Kosovo Communities Issues Monitor)**, ECMI Kosovo prati, analizira, i daje preporuke o dešavanjima i problemima u vezi sa položajem manjinskih zajednica na Kosovu, a u okviru međunarodnog i nacionalnog zakonodavstva za prava manjina. Analize predstavljene u Monitoru oslanjaju se na neposredno praćenje rada medija i intervju sa relevantnim akterima od interesa. Dok ECMI Kosovo stalno teži pružanju preciznih i iznijansiranih informacija i predstavljanju pogleda i percepcija svih strana, cilj Monitora nije da ponudi novinarsku ili verodostojnu reportažu, već da ponudi dodatni analitički element debati, odražavajući višegodišnje iskustvo ECMI-ja Kosovo sa pitanjima zajednica na Kosovu i trenutnim međunarodnim i nacionalnim pravnim okvirom.

Dodatni izveštaji i političke analize:

¹³ UNESCO, *Ustav obrazovne, naučne i kulturne organizacije Ujedinjenih Nacija*, predgovor.

[Manjinske zajednice u sistemu visokog obrazovanja Kosova: Da li je rezervisan sistem kvota zloupotrebljen?](#)

15. oktobar 2015.

[Za inkluzivnu diskusiju o zajednici većinski srpskih opština](#)

8. oktobar 2015.

[Novi sporazum o Udruženju/Zajednici opština sa većinskim srpskim stanovništvom: važan koram napred, ali ne i konačna reč](#)

7. septembar 2015.

[Neslaganje oko upotreba jezika na Kosovu i loša primena zakonskog okvira](#)

2. august 2015.

[Paket zakona o ljudskim pravima stupa na snagu](#)

26. jul 2015.

[O zabrinjavajućem trendu incidenata usmerenim na srpsku zajednicu na području Peći i Kline](#)

19. jul 2015.

[Vidovdan: Ništa novo je dobra vest](#)

3. jul 2015.

[O skorašnjim bezbednosnim incidentima u Klini i teškom procesu povratka](#)

21. maj 2015.

[Praznik Goranaca 6. maja: propuštena prilika za kosovske institucije](#)

14. maj 2015.

[Udruženje/Zajednica većinski srpskih opština: šta \(ne\) omogućava kosovski pravni okvir?](#)

16. april 2015.

[Udruženje/Zajednica većinski srpskih opština: ekskluzivni klub na osnovu etničke pripadnosti?](#)

31. mart 2015.

[Zanemarivanje nesrpskih manjinskih zajednica u tehničkim sporazumima između Kosova i Srbije](#)

10. mart 2015.

[Udruženje/Zajednica većinski srpskih opština: mnogo spekulacije, malo preciznog dogovora i odsustvo implementacije](#)

22. februar 2015.

[Šta treba zapamtiti iz slučaja Jablanović?](#)

8. februar 2015.

[Stvaranje radnog ambijenta u vladi Kosova](#)

19. januar 2015.

O ECMI Kosovo

ECMI Kosovo je vodeća nevladina organizacija, koja se bavi pitanjima manjina na Kosovu, sa ciljem da razvije inkluzivne i reprezentativne institucije odgovorne za pitanja zajednica, koje podržavaju stabilno i multi-etničko Kosovo. ECMI Kosovo doprinosi razvoju, jačanju i implementaciji relevantnog zakonodavstva, podržava institucionalizaciju vladinih tela koja predstavljaju zajednice, i povećava kapacitet aktera civilnog društva i vlade kako bi sarađivali na konstruktivan i održiv način.